

ВЕКТОРИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗДОБУТКИ ЦЕРКОВНО-ГРОМАДСЬКОЇ ПРАЦІ ПОЛІКАРПА (СІКОРСЬКОГО) ВПРОДОВЖ 1930-Х РР.

VECTORS OF THE ACTIVITY AND ACHIEVEMENTS OF THE CHURCH-SOCIAL WORK OF POLYCARP (SIKORSKY) DURING THE 1930

Скиба І. Б.,

протоієрей, аспірант Національного університету «Острозька Академія», проректор з навчальної роботи Волинської Православної Богословської Академії (Луцьк, Україна), e-mail: prorector@vpba.org

Skyba I. B.,

archpriest, postgraduate student National University of Ostroh Academy, Vice-rector for educational work of the Volyn Orthodox Theologic Academy (Lutsk, Ukraine), e-mail: prorector@vpba.org

Однією із головних постатей православного церковно-й церковно-громадського життя Волині в 30-х рр. ХХ ст. був єпископ Луцький Полікарп (Сікорський). Незважаючи на статус єпископа-помічника його моральний авторитет виходив за межі вікаріату, був важливим для тисяч православних українців Волинського воєводства, православного духовенства і чернецтва, яке стояло на національних позиціях. З 1932 по 1939 рр. єпископ Полікарп зосереджував зусилля на українізації відправ, перекладах українською богослужбової літератури, підтримував соціально важливі акції, реалізовував відповідну церковно-адміністративну політику в межах доручених повітів.

Ключові слова: Українська православна церква, Полікарп (Сікорський), Волинсько-Кременецька єпархія, українське православ'я, українізація, міжвоєнний період.

One of the main figures of the Orthodox Church and church-public life of Volyn in the 30's of the twentieth century was Bishop of Lutsk Polycarp (Sikorsky). Despite the status of the Assistant Bishop, his moral authority went beyond the boundaries of the vicariat, and was important for thousands of Orthodox Ukrainians in the Volyn Voivodship, Orthodox clergy and monasticism, which was in national positions. From 1932 to 1939, Bishop Polycarp concentrated his efforts on Ukrainianization of translations, translations of Ukrainian liturgical literature, support of socially important actions, and the implementation of the corresponding church-administrative policy within the boundary counties.

Keywords: Ukrainian Orthodox Church, Polycarp (Sikorsky), Volyn-Kremenets diocese, Ukrainian Orthodoxy, Ukrainianization, interwar period.

Висвята в єпископи архімандрита Полікарпа (Сікорського) в 1932 р. зафіксувала новий рівень розвитку українського національно-церковного руху на Волині в міжвоєнний період. Луцький вікарій став формальним і реальним лідером українізації Православної церкви не лише в межах Волинського воє-

водства, але й усієї Польщі. Головними напрямними його діяльності стали дерусифікація відправ, упровадження соборноправності, підтримка національно-церковних процесів. Здобутки у цих напрямках стали основою церковного будівництва в наступні десятиліття.

Напрями діяльності і досягнення православного єпископа Луцького Полікарпа (Сікорського) у 30-х рр. ХХ ст. знайшли часткове висвітлення в дослідженнях вітчизняних [1; 2; 24; 26] та зарубіжних [23; 33] науковців. Однак розширення джерельної бази, нові підходи в оцінці діяльності Полікарпа (Сікорського) зумовлюють необхідність нового прочитання подій минулого.

На підставі архівних документів, матеріалів тогочасної преси спробуємо конкретизувати вектори церковно-адміністративної та церковно-громадської діяльності єпископа Полікарпа (Сікорського), окреслити масштабність цієї праці та її значення в інституванні Української церкви.

Новим етапом духовної й церковно-адміністративної праці для архімандрита Полікарпа (Сікорського) став час його перебування на посаді єпископа Луцького, вікарія Волинської єпархії Православної автокефальної церкви в Польщі. На початку 1932 р. волинський воєвода Генрік Юзевський подав у Міністерство віросповідань і народної освіти клопотання про ініціювання урядом перед Синодом Православної церкви в Польщі висвяти єпископа для вікарної кафедри у Луцьку [2, с. 83]. Уряд вважав, що прийнятною кандидатурою є архімандрит Жировицького монастиря Полікарп (Сікорський) [27, с. 16].

У такій ситуації вище церковне керівництво вирішило для збереження переваги російських сил вимагати від влади згоди і на висвяту свого ставленика – архімандрита Савви (Советова). В уряді не знайшлося аргументів відмовити і домовленості було прийнято.

Висвята в єпископи архімандрита Полікарпа (Сікорського) відбулася у Варшаві. Дев'ятого квітня 1932 р. було здійснено наречення. В чині наречення брали участь митрополит Діонісій, архієпископ Феодосій, архієпископ Олексій та єпископи Симон і Савва. Присутні єпископи за давнім звичаєм відправили короткий молебень. Урочистість наречення завершилась промовою до єпископів архімандрита Полікарпа, котрий українською мовою натхненно й з почуттям відповідальності сказав: «...Господь Бог через постанову Вашого Святійшества нині покликає мене до високого сану і разом подвигу єпископського... Про високий сан єпископський ніколи не марив я у своєму житті і тому зараз почуваю в собі більше смутку, ніж радості, більше хвилювання, ніж спокою... Ясно бачу свої немочі, а також передбачаю й ті труднощі єпископського служення в теперішню тяжку годину, коли всю Церкву Православну зо всіх боків облягають чорні хмари, коли безвірні сили змагаються підкопати самі засади віри... бачу для себе

велику втіху і підтримку в тому, що служення єпископське я проходитиму серед рідного мені народу, того народу, який з діда-прадіда був православним та твердо боронив свою православну віру й, яко син свого народу, всі мої сили віддам на діло віри, на користь і добробут рідної Православної Церкви» [15].

Під час наречення архімандрита Полікарпа окрім духовенства були присутні представники польської влади, українські послы та сенатори, церковно-громадські та політичні діячі

З приводу заміщення вакантної Луцької вікарної кафедри в журналі Товариства імені Петра Могили «За соборність» побачила світ стаття «Луцька єпископська кафедра». Автор матеріалу стверджував, що 9-10 квітня 1932 р. – дні наречення та хіротонії в єпископи архімандрита Полікарпа залишаються пам'ятними днями в історії Волині, а зокрема і Луцька, як столиці Волинського воєводства [8, с. 3–6].

Висвята Полікарпа (Сікорського) мала велике духовне і морально-психологічне значення для українського національно-церковного руху в Польщі. Вперше українці отримали канонічного єпископа і цим нівелювалися всі пропагандистські закиди росіян про незаконність вимог православних українців, зокрема української богослужбової мови. Зазначимо, що хоча як вікарний єпископ владика Полікарп не мав потрібної повноти адміністративних повноважень, але сам факт наявності єпископа-українця мобілізував українське духовенство і вірних у розбудові українського православ'я.

Урочисті зустрічі єпископа у Луцьку засвідчили появу нового центру впливу на церковне життя Волині. Перша урочиста зустріч українською громадськістю відбулася 22 квітня в Костополі. Більш масовою та представницькою стала зустріч у Рівному. Тут організацією прийому керували послы і сенатори Української парламентарної репрезентації Волині [9].

Проїзд владика Полікарпа селами Рівненського та Луцького повітів супроводжувався зупинками біля тріумфальних арок, котрі споруджувало місцеве православне населення, вітаючи єпископа-українця. Такі зустрічі відбулися в Обарові, де зібрались православні українці з Ставків, Городка, Понебеля, Великого Олексина, Бронниках і Клевани.

Найбільш знаковою виявилася зустріч владика Полікарпа в кафедральному соборі Луцька. Від Волинського українського об'єднання єпископа вітав посол Михайло Тележинський, від імені міської влади – бурмістр Т. Оловінський, лавник Олександр Ковалевський та інші.

Архіпастирське служіння владика Полікарп розпочав 23 квітня у Вербну суботу першою відправою всенічної в Луцькому соборі. Обставини призначення й особа нового вікарія посирили інтерес вірних і на службу владика прийшла значна кількість вірних, як під час великодніх відправ. Вже упродовж травня владика Полікарп здійснив низку відправ. Знаковою стала поїздка і служба в храмах Ковеля 21–23 травня 1932 р. Наприкінці травня з благословення митропо-

лита Діонісія Полікарп (Сікорський) освятив будову нового Покровського храму в м. Козин Дубенського повіту. Владиці співслужило 18 священників та 4 дияконів. Читання Євангелія українською мовою та проповіді о. Сагайдаківського і о. Тація стали значною подією в духовному й національному житті місцевого українського населення.

Необхідно зауважити, що статус вікарного єпископа давав владичі Полікарпу обмежені церковно-адміністративні повноваження. Без благословення єпархіального архієрея він не мав права здійснювати священні та дияконські рукоположення, призначати настоятелів, помічників та адміністраторів парафій, псаломщиків і затверджувати церковних старост. Отже, Полікарп (Сікорський) міг впливати на кадрове забезпечення вікаріату лише шляхом клопотань перед керуючим єпархією, а також ініціативами морального та духовно-просвітницького характеру.

Чи не єдиним значним духовно-психологічним чинником його впливу на церковне життя Луцького, Горохівського та Володимирського повітів були візитації парафій. У липні 1932 р. першу таку візитацію було здійснено у Луцькому повіті [1, с. 4]. Участь у підготовці відвідин громад єпископа Полікарпа брали послы Української парламентарної репрезентації Волині. Завдяки їх зусиллям візитації відбувалися максимально урочисто з метою демонстрації православному населенню ролі і значення єпископа-українця. Обов'язковими елементами зустрічей Полікарпа (Сікорського) з парафіянами була почесна варта на конях та в українських одностроях, українська національна символіка, відправи та проповіді українською. Це були вияви реальної дерусифікації церковних відправ, при звичаєння населення до важливості відновлення давніх традицій українського православ'я.

Влітку 1935 р. Луцький єпископ упродовж трьох тижнів відвідував громади вікаріату. Серед перших населених пунктів, де здійснено візитацію було с. Хорів Горохівського повіту [12, с. 399]. Проблеми в церковному житті вікаріату яскраво розкрив стан парафії с. Княже [12, с. 403]. На протигагу Княжому в Бранах виявилась якісно інша ситуація. На службу прийшло багато людей, а церковний хор серед іншого виконав український духовно-національний гімн «Боже, Великий, Єдиний» [13, с. 431]. У с. Пулгани урочиста арка на честь приїзду владика була прикрашена синьо-жовтими прапорцями.

Одним із завершальних пунктів єпископської візитації Полікарпа (Сікорського) стало містечко Берестечко. Незважаючи на дощ, владика прибув у містечко ввечері 6 липня. Наступного дня він служив літургію в Троїцькій церкві. Під час відправи владика відзначив духовенство нагородами. Після служби до Полікарпа (Сікорського) звернулись парафіяни із проханням благословити відправи в храмах містечка українською мовою [14, с. 465].

Кількатижневу візитацію парафій Горохівського повіту владика завершив у с. Сернички. Отже,

візитація стала важливим інструментом духовної й національної мобілізації вірних. Відвідини парафій також показали реальну картину церковного життя, духовно-просвітницької та церковно-адміністративної роботи настоятелів.

Активна духовно-національна позиція луцького вікарія викликала занепокоєння у першу чергу російських церковних сил. Саме вони ініціювали обмеження діяльності Полікарпа (Сікорського). Ось як про це писало «Воскресное чтение»: «Не можна заперечувати, що візитаційні поїздки викликали у церковній владі певні заперечення і навіть сумніви у їх доцільності... кожна візитаційна поїздка преосвященного перетворювалась ними [українськими угодовцями] на суцільний політичний мітинг за преосвященим, так би мовити в його оточенні, невідступно йшли представники певної політичної групи і майже скрізь де зупинявся преосвящений, досить часто безпосередньо після богослужіння і навіть у церковній огорожі, влаштували мітинги, виголошували промови, - і все, так би мовити, в безпосередньому зв'язку з відвідинами архієрея, з релігійною урочистістю, під її, так би мовити, фірмою» [14, с. 465].

Зростання авторитету єпископа Полікарпа серед населення викликало занепокоєння і польської влади, котра розглядала діяльність владики під кутом протиставлення російському домінуванню у Православній церкві. Тому архієпископські візитації владики Полікарпа невдовзі почали обмежувати розпорядження повітового старости.

Однією зі сфер, де єпископ Полікарп намагався компенсувати обмеження в діяльності, стали церковно-громадські інституції. Особливе місце серед них посідало Товариство прихильників православної освіти і оборони традицій православної віри імені митрополита Петра Могили. Впродовж 1932 р. філії Товариства було створено в Рівному [22, арк. 1], Кременці [21, арк. 10-12], Володимирі [16, арк. 27], Сарнах [29, арк. 11]. Ним друкувався неперіодичний журнал «За соборність», де публікувались статті відомих українських церковно-громадських діячів Волині, а серед них і генерального секретаря Товариства професора Івана Власовського.

Водночас зі співпрацею із Товариством Петра Могили владику Полікарп активно займався справою перекладу богослужбових чинів. У 1932 р. у Варшаві при Українському науковому інституті створено Комісію перекладу Святого Письма та богослужбових книг. Комісія перекладу мала свої дві секції в Кременці та Луцьку [30, с. 363].

23 червня 1934 р. під час засідання Головної управи Товариства було озвучено рішення влади про передачу державного маєтку «Жидичин» в оренду товариству на п'ять років. Цей маєток призначався під резиденцію для єпископа Полікарпа (Сікорського) [10, арк. 4]. Пізніше, коли в цій резиденції владику проводив наради із духовенством, церковно-громадськими діячами, засідання Богословської секції Товариства Петра Могили та Луцької підкомісії пе-

рекладу богослужбової літератури, стала очевидною необхідність єпископського дому як осередку українського національно-церковного руху.

Ще одним підтвердженням ролі владики Полікарпа в українському національно-церковному русі стала його позиція під час Почаївської маніфестації 1933 р. [24, с. 99]. Полікарп (Сікорський) розглядався українцями як головна кандидатура на становище волинського єпархіального архієрея. Однак, офіційна Варшава прагнула усунути одну проблему, але не бажала набувати іншої і більш вагомій. Тому вони зупинилися на постаті Олексія (Громадського) [6, с. 31].

В умовах декларативної підтримки єпископ Полікарп зосередився на архієпископській та церковно-громадській роботі й участі у тих заходах, котрі сприяли розбудові українського православ'я краю, зміцненню національної ідентичності волинян. Зокрема, 10 березня 1935 р. у Луцькому кафедральному соборі Полікарп (Сікорський) відправив українською мовою панахиду по Тарасові Шевченкові [28, с. 4].

Важливим етапом у діяльності владики Полікарпа в 1930-х рр. стала його участь у роботі Волинського єпархіального зібрання духовенства і мирян. Перше із них проведено в січні 1935 р., а друге – у лютому 1936 р. Волинський церковний собор мав вирішити важливі для українського православ'я краю питання – підвищення рівня місії та духовно-просвітницької праці духовенства, забезпечення підготовки кандидатів в ієреї та церковнослужителі, викладання Закону Божого в школах, українізації внутрішньо-церковного діловодства, допомоги бідним духовного стану [25, с. 6–10], створення в Кременці на базі Волинської духовної семінарії Богословського ліцею [11, с. 57–58], видання україномовного офіціозу – журналу «Церква і нарід» [3, с. 52–53]. Крім цього своїм рішенням делегати санкціонували запровадження української мови в діловодстві єпархіального управління [4, с. 125–127].

Одним із напрямів церковно-громадської діяльності єпископа Полікарпа і надалі залишалася співпраця із Товариством Петра Могили, де він вважався неформальним лідером. З моменту створення Богословської секції при Товаристві Полікарп (Сікорський) зосередився на реалізації нею важливих духовно-просвітницьких завдань. Богословську секцію було засновано у лютому 1935 р. Ініціаторами її організації виступили о. П. Пащевський, о. О. Мільков, о. А. Огібовський та інші [7, арк. 71–72].

Управа секції розпочала активну роботу і вже під час засідання 4 березня 1935 р. розглянула і затвердила теми для друку листівок із тематикою проти безбожництва, сектанства та на церковно-історичні теми [17, арк. 3].

У липні – серпні 1935 р. владику Полікарп разом із членами Луцької підкомісії Комісії перекладу Святого Письма та богослужбових книг українською мовою переглянули і звірили тексти перекладів «Тайни святого хрещення», «Тайни святого миропомазання», «Тайни сповіді», «Чину похорону дити-

ни», «Чину віччання другошлюбних» та інше. Через рік Луцька підкомісія в літній резиденції владики Полікарпа опрацювала переклади «Чину соборування хворого», «Чину освячення води», «Чину похорону священика», «Молебня перед початком шкільної науки». Вивірені переклади стали основою подальшого розмосковлення Церкви.

Однією із суттєвих перешкод на шляху повернення української мови до богослужбового вжитку була відсутність відповідних україномовних видань. Цю прогалину було вирішено заповнити під час засідання управи Богословської секції Товариства Петра Могили 8 жовтня під головуванням Полікарпа (Сікорського). Першим мав вийти друком Малий Богослужбник [18, арк. 8]. Під час засідання було ухвалено продовжити проведення бесід-проповідей у Луцькому кафедральному соборі. Необхідно зауважити, що видавничу діяльність секції була доволі успішною. Вже у другій половині жовтня розпочали друк українських молитовників. Одну з головних ролей у налагодженні видавничої справи секції відіграв Михайло Тележинський.

На початку 1936 р. управа секції вже розглядала можливість термінової підготовки і друку календаря на 1936-1937 рр. для учнів та катехізису. Їх підготовку доручено о. Олегові Мількову та о. Василеві Новоселецькому.

Особливий акцент Полікарп (Сікорський) як голова управи секції та її члени робили на духовному просвітництві української молоді. У лютому на засіданні управи вирішено видати до Пасхи Господньої популярну книжку – «Замість крашанки для української молоді». Книжка містила історію та значення Великодня, Вознесіння та Трійці з відповідними тропарями та кондаками.

Інше питання, котре намагалась розв'язати Богословська секція, – переклад і друк українською мовою богослужбових книг. Це дозволило б поставити дерусифікацію відправ на фаховий рівень впровадження. Тому першими виданнями секції стали чини Требника: хрещення, віччання та похорону. Свої видання секція розповсюджувала у парафіях та у співпраці з українськими громадськими й фінансово-господарськими інституціями. Так, відомо, що весною 1936 р. для книгарні ім. Шевченка у Луцьку було передано для продажу 50 екземплярів літургії св. Івана Золотоустого [19, арк. 11].

Восени 1936 р. Богословська секція підсумувала певний етап своєї роботи. Владика Полікарп під час засідання управи заявив, що на 2 жовтня було надруковано «Чин таїни святого хрещення і миропомазання» (дві тисячі примірників), молитовників (двадцять п'ять тисяч) та «Тайни шлюбу» (дві тисячі примірників). Тематика видань і їх кількість свідчать про очевидну стратегію секції – надати найбільш запитувані богослужбові книги українською мовою в кількості, яка дозволить дерусифікацію не лише у Волинсько-Кременецькій єпархії, але й в українських парафіях інших регіонів країни.

У поширенні україномовних видань, за словами владики Полікарпа, секція використовувала як єпархіальні структури, так і світські. Для духовенства книги продавалися через єпархіальний склад в Кременці, його відділ у Дублянах та благочинницький склад. Світським партнерами секції виступали книгарня Критюка, книгарня ім. Шевченка (Луцьк), книгарня в Ковелі та Горохові. Таким чином вдавалося досить ефективно поширювати видання секції серед духовенства та зацікавлених мирян.

Поява української богослужбової літератури була на часі і викликала попит. Про це свідчили прохання від українських православних громад Варшави, Перемішля, Каліша, Парижа, Музею боротьби у Празі, Бібліотеки НТШ у Львові, а також Українського наукового інституту у Варшаві.

Наступним кроком роботи Богословської секції на чолі із єпископом Полікарпом стала підготовка до друку та наступне видання партитур повної літургії, панахиди та творів українських та зарубіжних церковних композиторів [20, арк. 18]. Для здійснення цього амбітного проекту Богословська секція мала у своїх лавах такого професіонала музичної справи як Михайла Тележинського.

На початку 1938 р. Богословська секція Товариства Петра Могили під керівництвом єпископа Полікарпа нараховувала понад вісімдесят членів. Це були активні й свідомі українські душпастирі, а також світські особи. Результатом їх кількарічної праці стали підготовлені та видрукувані Чин сповіді, молебні, Літургія Івана Золотоустого, Октоїх, Акафісти. У планах було видання Часослова, Вечірні та Утрені. У березні 1939 р. Під тиском офіційної Варшави було оголошено про припинення діяльності Луцької підкомісії перекладу Святого Письма та богослужбових книг українською мовою, де головував єпископ Полікарп (Сікорський) [32, с. 15].

Необхідно також зауважити, що зміна акцентів внутрішньої політики після смерті диктатора Ю. Пілсудського негативно позначилась на усьому українському національно-церковному русі другої половини 30-х рр. Віхою в цьому процесі стало переведення воєводи Генріка Юзевського з Луцька. Новий керівник воєводства був прихильником жорсткої колонізації як в національному, так і церковному питаннях. У результаті наприкінці 1938 р. перестав виходити єпархіальний орган, україномовний двотижневик «Церква і нарід» [31, с. 963]. Українські священики потрапили під більш жорсткий нагляд поліції. У березні 1939 р. воєводське управління склало список нелояльних православних кліриків Волинської єпархії з 85 осіб. Це означало, що кожен із них у будь-який момент міг бути висланий польською владою в концентраційний табір «Берега Картузька». З початком Другої світової війни в таборі опинилась низка видатних українських священиків і церковно-громадських діячів [5].

Отже, впродовж 1930-х рр. єпископ Полікарп (Сікорський) утримував позиції лідера українсько-

го національно-церковного руху на Волині. Ця роль стала знаковою після рукоположення П. Сікорського в єпископи. Статус архієрея підніс українське православ'я краю на новий духовно-організаційний рівень. Лідерство владики Полікарпа набуло іншої якості після призначення волинським єпархіальним архієреєм Олексія (Громадського), котрий співпрацював із Українською парламентарною репрезентацією Волині щодо дерусифікації Православної церкви, реалізував курс співробітництва із воєводою Г. Юзевським та його командою. У цих умовах владики Полікарп зосередив зусилля на українізації парафій підвладного вікаріату, участі в роботі церковно-громадських інституцій. Особливо плідною стала співпраця із Товариством Петра Могили в Луцьку та керівництво Богословською секцією при Товаристві. Завдяки зусиллям Полікарпа (Сікорського) та членів секції до кінця 1930-х рр. перекладено українською мовою, підготовлено до друку і видано головні богослужбові чини, необхідні літургічні тексти, що якісно змінило процес українізації православних громад краю.

Важливою була чітка позиція щодо дерусифікації та демократизації церковного життя Волині Полікарпа (Сікорського) під час роботи Волинського єпархіального зібрання духовенства і мирян у 1935, 1936 рр., відзначенні ювілею Хрещення України-Руси.

Список використаних джерел

1. А. К., 1955, Блаженніший митрополит Полікарп (Сікорський). Літопис Волині, Ч. 5, С. 4–7.
2. Власовський І., 1975. Нарис історії Української православної церкви. У 4-х т., 5-ти кн. Нью Йорк – Баунд Брук: Українська православна церква в США, Т. 4., кн. 2, 416 с.
3. Волинське єпархіальне зібрання. Ухвали єпархіального зібрання на пленумі 30 січня 1935 р. на підставі протоколу Місійно-освітньої комісії, 1935. Церква і нарід, Ч. 2, 1 квітня, С. 52–55.
4. Волинське єпархіальне зібрання, 1936. Церква і нарід, Ч. 4, 15 квітня, С. 125–127.
5. Гаюк С., прот., 1955. Від церковного престолу до Берези за дрого. Вінніпег: Ін-т дослідів Волині, 48 с.
6. За соборність. 1933. Ч. 7, С. 31.
7. Заява протопресвітера Павла Пашевського, протоієрея Олега Мількова, протоієрея А. Огибовського та інших, 9 листопада 1934 р. Державний архів Волинської області. Ф.63, оп.1, спр.2, арк.71–72.
8. Власовський І. Луцька єпископська кафедра. За Соборність. Ч.3, С. 3–6.
9. К.М. 1933. Напередодні реформи (Православна церква в Польщі в 1932 р.). Українська нива, Ч. 1–2 (362–363), 7 січня.
10. Лист голови управи Товариства імені Петра Могили міністру віросповідань та освіти, 13 лютого 1934 р. ДАВО. Ф.63, оп.1, спр.1, арк.4.
11. Меморіал до пана Міністра ісповідань і народньої освіти в справі заснування Православної богословської ліцею в м. Крем'янці. 1935. Церква і нарід, Ч. 2, 1 квітня, С. 57–58.
12. Об'їзд парафій Горохівського повіту Владикою Полікарпом. 1935. Церква і нарід, Ч. 13, С. 399–404.
13. Об'їзд парафій Горохівського повіту Владикою Полікарпом (Продовження). 1935. Церква і нарід, Ч. 14, С. 429–434.
14. Об'їзд парафій Горохівського повіту Владикою Полікарпом. 1935. Церква і нарід, Ч. 15. С. 463–469.
15. Полікарп Єпископ Луцький. 1932. За Соборність, Ч. 3, С. 6–12.
16. Протокол засідання президії управи Товариства імені Петра Могили, 6 березня 1932 р. ДАВО. Ф.63, оп.1, спр.2, арк. 27.
17. Протокол засідання управи Богословської секції, 4 березня 1935 р. ДАВО. Ф.63, оп.1, спр.2, арк.3.
18. Протокол засідання управи Богословської секції, 8 жовтня 1935 р. ДАВО. Ф.63, оп.1, спр.2, арк.8.
19. Протокол засідання управи Богословської секції, 1 квітня 1936 р. ДАВО. Ф.63, оп.1, спр. 16, арк. 11.
20. Протокол засідання управи Богословської секції, 30 вересня 1937 р. ДАВО. Ф.60, оп.1, спр.16, арк. 18.
21. Протокол Організаційних зборів філії Товариства імені Петра Могили в Крем'янці, 17 квітня 1932 р. ДАВО. Ф.63, оп.1, спр.8, арк. 10–12.
22. Протокол Організаційних зборів філії Товариства імені Петра Могили в Рівному, 28 лютого 1932 р. ДАВО. Ф.63, оп.1, спр.7, арк. 1.
23. Раневский С. 1948. Украинская автокефальная церков. Джорданвилль: Типография преподобного Иова Почаевского в Св.Троицком монастыре, 22 с.
24. Сивіцький М. 1985. Біля джерел почаївських подій. Укр. православний календар на 1985 рік. С.-Баунд-Брук: Вид. УПЦ в США, С. 99.
25. Слово архієпископа Волинського і Крем'янецького Олексія (Громадського). 1935. Церква і нарід, Ч. 1, 15 березня, С. 6–10.
26. Стоколос Н. 2003. Конфесійно-етнічні трансформації в Україні (XIX – перша половина XX ст.). Рівне: Ліста, 480 с.
27. У двадцять роковини архиєпископства митрополита Полікарпа. 1952. Українське православне слово, Ч. 4, квітень, С. 16.
28. Українська нива. 1935, Ч. 11(455), 19 березня, С. 4.
29. Фінансовий звіт Товариства імені Петра Могили, січень 1933 р. ДАВО. Ф.63, оп.1, спр. 1, арк. 11.
30. Церква і нарід. 1935, Ч. 12, 1 вересня, С. 363.
31. Церква і нарід. 1938, Ч. 23, 1 грудня, С. 963.
32. Шлях. 1939, Ч. 4(24), С. 15.
33. Heyer F. 1953. Die Orthodoxe kirche in der Ukraine von 1917 bis 1945. Köln-Braunsfeld: Verlagsgesellschaft Rudolf Muller, 271 s.

References

1. A. K., 1955, Blazhennishyi mytropolyt Polikarp (Sikorskyi). Litopys Volyni, Ch. 5, S. 4–7.
2. Vlasovsky I., 1975. Narys istorii Ukrainskoi pravoslavnoi tserkvy. U 4-kh t., 5-ty kn. Niu York – Baund Bruk: Ukrainska pravoslavna tserkva v SSHA, T.

4., kn. 2, 416 s.

3. Volynske yeparkhialne zibrannia. Ukhvaly yeparkhialnoho zibrannia na plenumi 30 sichnia 1935 r. na pidstavi protokolu Misiino-osvitnoi komisii, 1935. Tserkva i narid, Ch. 2, 1 kvitnia, S. 52–55.

4. Volynske yeparkhialne zibrannia, 1936. Tserkva i narid, Ch. 4, 15 kvitnia, S. 125–127.

5. Haiuk S., prot., 1955. Vid tserkovnoho prestola do Berezy za droty. Vinnipeh: In-t doslidiv Volyni, 48 s.

6. Za sobornist. 1933. Ch. 7, S. 31.

7. Zaiava protopresvitera Pavla Pashchevskoho, protoiieraia Oleha Milkova, protoiieraia A. Ohybovskoho ta inshykh, 9 lystopada 1934 r. Derzhavnyi arkhiv Volynskoi oblasti. F.63, op.1, spr.2, ark.71–72.

8. Vlasovskiy I. Lutska yepyskopska kafedra. Za Sobornist. Ch.3, S. 3–6.

9. K.M. 1933. Naperedodni reformy (Pravoslavna tserkva v Polshchi v 1932 r.). Ukrainska nyva, Ch. 1–2 (362–363), 7 sichnia.

10. Lyst holovy upravly Tovarystva imeni Petra Mohyly ministru virospovidan ta osvity, 13 liutoho 1934 r. DAVO. F.63, op.1, spr.1, ark.4.

11. Memorial do pana Ministra ispovidan i narodnoi osvity v sparvi zasnovannia Pravoslavnoho bohoslovskoho litseiu v m. Kremiansi. 1935. Tserkva i narid, Ch. 2, 1 kvitnia, S. 57–58.

12. Obizd parafii Horokhivskoho povitu Vladykoiu Polikarpom. 1935. Tserkva i narid, Ch. 13, S. 399–404.

13. Obizd parafii Horokhivskoho povitu Vladykoiu Polikarpom (Prodovzhennia). 1935. Tserkva i narid, Ch. 14, S. 429–434.

14. Obizd parafii Horokhivskoho povitu Vladykoiu Polikarpom. 1935. Tserkva i narid, Ch. 15. S. 463–469.

15. Polikarp Yepyskop Lutskiy. 1932. Za Sobornist, Ch. 3, S. 6–12.

16. Protokol zasidannia prezidii upravly Tovarystva imeni Petra Mohyly, 6 bereznia 1932 r. DAVO. F.63, op.1, spr.2, ark. 27.

17. Protokol zasidannia upravly Bohoslovskoi sektsii, 4 bereznia 1935 r. DAVO. F.63, op.1, spr.2, ark.3.

18. Protokol zasidannia upravly Bohoslovskoi sektsii, 8 zhovtnia 1935 r. DAVO. F.63, op.1, spr.2, ark.8.

19. Protokol zasidannia upravly Bohoslovskoi sektsii, 1 kvitnia 1936 r. DAVO. F.63, op.1, spr. 16, ark. 11.

20. Protokol zasidannia upravly Bohoslovskoi sektsii, 30 veresnia 1937 r. DAVO. F.60, op.1, spr.16, ark. 18.

21. Protokol Orhanizatsiinykh zboriv filii Tovarystva imeni Petra Mohyly v Kremiansi, 17 kvitnia 1932 r. DAVO. F.63, op.1, spr.8, ark. 10–12.

22. Protokol Orhanizatsiinykh zboriv filii Tovarystva imeni Petra Mohyly v Rivnomu, 28 liutoho 1932 r. DAVO. F.63, op.1, spr.7, ark. 1.

23. Ranevskiy S. 1948. Ukraynskaia avtokefalnaia tserkov. Dzhordanvyl: Typohrafiya prepodobnoho Yova Pochaevskoho v Sv.Troytskom monastyre, 22 s.

24. Syvitskiy M. 1985. Bilia dzherel pochaivskykh podii. Ukr. pravoslavnyi kalendar na 1985 rik. S.-Baund-Bruk: Vyd. UPTs v SShA, S. 99.

25. Slovo arkhiepyskopa Volynskho i Kremianetskoho

Oleksii (Hromadskoho). 1935. Tserkva i narid, Ch. 1, 15 bereznia, S. 6–10.

26. Stokolos N. 2003. Konfesiino-etnichni transformatsii v Ukraini (XIX – persha polovyna XX st.). Rivne: Lista, 480 s.

27. U dvadtsiati rokovyny arkhypastyrstva mytropolyta Polikarpa. 1952. Ukrainske pravoslavne slovo, Ch. 4, kviten, S. 16.

28. Ukrainska nyva. 1935, Ch. 11(455), 19 bereznia, S. 4.

29. Finansovyi zvit Tovarystva imeni Petra Mohyly, sichen 1933 r. DAVO. F.63, op.1, spr. 1, ark. 11.

30. Tserkva i narid. 1935, Ch. 12, 1 veresnia, S. 363.

31. Tserkva i narid. 1938, Ch. 23, 1 hrudnia, S. 963.

32. Shliakh. 1939, Ch. 4(24), S. 15.

33. Heyer F. 1953. Die Orthodoxe kirche in der Ukraine von 1917 bis 1945. Köln-Braunsfeld: Verlagsgesellschaft Rudolf Muller, 271 s.